

## DON TOZALASH VA SAQLASH MASHINALARIGA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH.

**Asaka tuman 2-son texnikumi**  
**To'rayev Alimardon Karimovich**  
**Ishlab chiqarish ta'limi ustasi.**

### **Annotatsiya.**

Ushbu maqolada donni tozalash va saqlashda qo'llaniladigan mashinalar hamda uskunalarga texnik xizmat ko'rsatish masalalari yoritilgan. Don tozalash mashinalarining samarali ishlashi, ularning texnik holatini muntazam nazorat qilish va o'z vaqtida xizmat ko'rsatish orqali don sifatini saqlab qolish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, saqlash jarayonida don yo'qotilishini kamaytirish, mexanik nosozliklarning oldini olish hamda mashinalarning xizmat muddatini uzaytirish usullari ko'rib chiqiladi. Texnik xizmat ko'rsatishning asosiy turlari, profilaktik va joriy ta'mirlash ishlarining ahamiyati ilmiy asosda bayon etilgan.

**Kalit so'zlar:** Don tozalash mashinalari, don saqlash, texnik xizmat ko'rsatish, profilaktik ta'mirlash, mexanik uskunalari, don sifati, qishloq xo'jaligi texnikasi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari orasida don ekinlari muhim strategik ahamiyatga ega bo'lib, ularning sifati va saqlanish darajasi mamlakat oziq-ovqat xavfsizligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Donni yig'ib olingandan so'ng tozalash va saqlash jarayonlari alohida e'tibor talab etadi. Bu jarayonlarda maxsus don tozalash va saqlash mashinalaridan foydalaniladi. Ushbu mashinalarning uzluksiz va samarali ishlashi esa ularga to'g'ri va o'z vaqtida texnik xizmat ko'rsatishga bog'liq. Don tozalash mashinalariga texnik xizmat ko'rsatish donni begona aralashmalardan sifatli ajratish, donning mexanik shikastlanishini kamaytirish va saqlash jarayonida yo'qotishlarni oldini olishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli, texnik xizmat ko'rsatish tizimini to'g'ri tashkil etish, mashinalarning ishlash holatini muntazam tekshirib borish va profilaktik ta'mirlash ishlarini olib borish dolzarb masalalardan biridir.

Don tozalash va saqlash mashinalari qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish jarayonining muhim bo'g'ini hisoblanadi. Ushbu mashinalar donni turli aralashmalar, chang, somon qoldiqlari va shikastlangan donalardan tozalash hamda uni uzoq muddat sifatini yo'qotmasdan saqlash uchun xizmat qiladi. Mashinalarning samarali ishlashi ularning texnik holati va ularga ko'rsatiladigan xizmat sifatiga bevosita bog'liq.

Don tozalash mashinalariga texnik xizmat ko'rsatish asosan profilaktik, joriy va kapital ta'mirlash ishlarini o'z ichiga oladi. Profilaktik xizmat ko'rsatish mashinalarning ish faoliyatida nosozliklar yuzaga kelishining oldini olishga qaratilgan bo'lib, u mashinalarni tozalash, moylash, mahkamlash va sozlash ishlarini o'z ichiga oladi. Ushbu ishlar don mavsumi boshlanishidan oldin va mavsum davomida muntazam ravishda amalga oshirilishi lozim.

Joriy texnik xizmat ko'rsatish jarayonida mashinalarning alohida qismlari, xususan, elaklar, barabanlar, ventilyatorlar, podshipniklar va uzatmalar tekshiriladi. Eskirgan yoki shikastlangan detallar o'z vaqtida almashtirilmasa, mashinaning umumiy ish samaradorligi pasayadi va don sifati yomonlashadi. Shu sababli, joriy ta'mirlash ishlari donni tozalash jarayonining uzluksizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Don saqlash mashinalari va omborlarida texnik xizmat ko'rsatish alohida ahamiyat kasb etadi. Saqlash jarayonida donning namligi, harorati va havo almashinuvi doimiy nazorat qilinishi lozim. Ventilyatsiya tizimlari, elevatorlar va transport mexanizmlarining soz holatda bo'lishi donning chirishi, mog'orlanishi va zararkunandalar paydo bo'lishining oldini oladi. Ushbu uskunalarga texnik xizmat ko'rsatish donni uzoq muddat sifatini saqlagan holda omborlarda saqlash imkonini beradi.

Texnik xizmat ko'rsatishda xavfsizlik qoidalariga rioya qilish ham muhim omillardan biridir. Mashinalarni ta'mirlash yoki sozlash jarayonida elektr ta'minoti uzilishi, harakatlanuvchi qismlarning to'xtatilishi va himoya vositalaridan foydalanish talab etiladi. Bu esa ishlab chiqarishda baxtsiz hodisalar yuzaga kelishining oldini oladi hamda ishchilar salomatligini muhofaza qiladi. Zamonaviy don tozalash va saqlash

mashinalarida avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining joriy etilishi texnik xizmat ko'rsatish jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini bermoqda. Sensorlar va nazorat qurilmalari yordamida mashinalarning ish holati muntazam monitoring qilinib, nosozliklar erta aniqlanadi. Natijada texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari kamayadi va mashinalarning xizmat muddati uzayadi.

Don tozalash mashinalariga texnik xizmat ko'rsatishda mashinaning konstruktiv xususiyatlarini hisobga olish muhim hisoblanadi. Har bir mashinaning ishchi organlari turlicha bo'lib, ularning ishlash rejimi don turi, namligi va ifloslanish darajasiga bog'liq holda sozlanadi. Noto'g'ri sozlash natijasida donning maydalanishi yoki yetarlicha tozalanmasligi kuzatiladi. Shu bois, texnik xizmat ko'rsatish jarayonida ishlab chiqaruvchi tomonidan belgilangan texnik talablar va ko'rsatmalarga qat'iy rioya etilishi zarur.

Mashinalarning elektr va mexanik qismlariga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Elektr dvigatellarining izolyatsiya holati, simlarning butligi va himoya avtomatlarining ishlash qobiliyati muntazam tekshiriladi. Mexanik uzatmalar, zanjir va kamarlarning tortilish darajasi me'yorida bo'lishi mashinaning barqaror ishlashini ta'minlaydi. Ushbu qismlarning nosozligi energiya sarfining ortishiga va ishlab chiqarish jarayonining sekinlashishiga olib keladi.

Don saqlash jarayonida qo'llaniladigan texnik vositalarga xizmat ko'rsatishda gigiyenik talablar muhim ahamiyat kasb etadi. Omborlar va saqlash uskunalari mavsumdan oldin va keyin tozalanib, dezinfeksiya qilinishi lozim. Bu jarayon donni zararli mikroorganizmlar va hasharotlardan himoya qilishga xizmat qiladi. Texnik xizmat ko'rsatish orqali ombor ichidagi mikroiklimni me'yorida ushlab turish imkoniyati yaratiladi. Texnik xizmat ko'rsatish ishlarini rejalashtirish va hisobga olish tizimi ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Mashinalarning ishlash vaqti, ta'mirlash muddati va almashtirilgan ehtiyot qismlar maxsus jurnallarda qayd etilishi lozim. Bu ma'lumotlar asosida keyingi texnik xizmat ko'rsatish ishlarini oldindan rejalashtirish hamda kutilmagan nosozliklarning oldini olish mumkin bo'ladi. Texnik xizmat ko'rsatishda malakali mutaxassislar ishtiroki katta ahamiyatga ega. Mexanik va

operatorlarning bilim va ko'nikmalarini muntazam oshirib borish mashinalardan samarali foydalanish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar asosida ishlovchi uskunar bilan ishlash uchun maxsus tayyorgarlik talab etiladi, bu esa texnik xizmat sifatini yanada yaxshilaydi.

### **Xulosa.**

Don tozalash va saqlash mashinalariga texnik xizmat ko'rsatish qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Mashinalarning texnik holatini muntazam nazorat qilish, profilaktik va joriy ta'mirlash ishlarini o'z vaqtida amalga oshirish orqali don yo'qotilishining oldi olinadi hamda ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligi ta'minlanadi. Texnik xizmat ko'rsatish donni tozalash va saqlash jarayonlarida yuqori samaradorlikka erishish imkonini beradi. Do saqlash mashinalari va omborlarida texnik xizmat ko'rsatish gigiyenik talablar asosida olib borilganda donning sifati uzoq muddat saqlanib qoladi. Zamonaviy avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish texnik xizmat ko'rsatish jarayonini soddalashtirib, nosozliklarni erta aniqlash imkonini yaratadi. Natijada mashinalarning xizmat muddati uzayadi va iqtisodiy samaradorlik oshadi. Xulosa qilib aytganda, don tozalash va saqlash mashinalariga texnik xizmat ko'rsatishni to'g'ri tashkil etish qishloq xo'jaligi sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlaydigan muhim omillardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonga ilmiy yondashuv va malakali mutaxassislar ishtiroki orqali yuqori natijalarga erishish mumkin.

### **Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. Trisvyatskiy L.A. «Xraneniya zerna» M-Moskva Kolos. 1975.
2. Trisvyatskiy L.A. «Xraneniya zerna» M-1986.
3. Trisvyatskiy L.A., Shatilov I.S. "Tovarovedenie zerna i produktov ego pererabotki" M – "Kolos", 1992.
4. Boumans G. «Effektivnost obrabotki i xraneniya zerna M.: Kolos, 1983.
5. M.A Telemgator. «Obrabotka i xranenie zerna» M.: Kolos, 1984.
6. M. Abdullaev., G. Zakladnoy «Don zaxiralari zararkunandalari va ularga karshi

kurashprofilaktik choralari» Т. «Shark» 2001y.

7. Butkovskiy V.A. Mukomolnoe proizvodstvo. М. “Kolos”, 1993

8. Vrediteli i bolezni zerna i zernoproduktov pri xranenii. Ganiev M.M. — М.: Kolos, 2009, 208s.